

W numerze m.in.:

Teresa Rutkowska *SLAVOJ ŽIŽEK O FILMIE. HITCHCOCK, LYNCH, KIEŚLOWSKI I INNI*

Slavoj Žižek, filozof i socjolog wywodzący się z lacanowskiego nurtu psychoanalizy, od lat interesuje się filmem. Objaśnia najważniejsze koncepcje Lacana, odwołując się do przykładów z dziedziny filmu, a film ogląda przez pryzmat psychoanalizy. Film jest dla niego częścią kultury popularnej, która jest mocno uwikłana w kontekst ideologiczny i ekonomiczny. Autorka przedstawia najważniejsze tezy Žižka dotyczące teorii i historii filmu. Pożywką dla jego teoretycznych rozważań od lat jest twórczość Alfreda Hitchcocka. Analizował szczegółowo przebieg linii opowiadania i konstrukcję postaci w jego filmach, co pozwoliło mu na wyodrębnienie różnych etapów rozwojowych tej twórczości. Žižka interesuje zwłaszcza kwestia spojrzenia (*gaze*) i odbioru filmowego. Dzieło traktuje jako formę dyskursu psychoanalitycznego. Szczególnie podatna na tego rodzaju odczytania jest też twórczość Davida Lyncha. Z kolei Kiesłowski interesuje go ze względu na relacje między *Reality, Real, Imaginary* i *Subjectivity*.

LABIRYNTY NARRACJI

Jacek Ostaszewski „*PODEJRZANI*” BRYANA SINGERA. *PRZYPADEK KŁAMSTWA NARRACYJNEGO*

Na przykładzie filmu Bryana Singera *Podejrzani* autor analizuje pojęcie kłamstwa narracyjnego. Miałoby ono polegać na naruszeniu zasady wiarygodności w przedstawianiu zdarzeń przez narratora, co może sprowadzać się do fałszywego – a więc łamiącego przyzwyczajenia odbiorcze – posłużenia się konwencjami filmowymi. Singer w swoim filmie nieustannie stosuje strategię dezorientacji, która ma uniemożliwić zrekonstruowanie przez widza spójnej i logicznej historii. Tym samym *Podejrzani* dekonstruuje sam narracyjny sposób funkcjonowania fikcyjnego świata – ujawniają, że w obrębi fikcji nie ma żadnej prawdy.

Joanna Bardzińska, Eduardo R. Merchan „*ZŁE WYCHOWANIE*” PEDRA ALMODÓVARA. *ZAGUBIONY WE WŁASNYM LABIRYNCIE*

Złe zachowanie Pedra Almodóvara było filmem bardzo wyczekiwany i już przed premierą owianym aurą skandalu. Rzeczywistość jednak okazała się inna, ciekawsza i bardziej złożona. Film Almodóvara – co podkreślają autorzy – jest intymną wypowiedzią reżysera, gdzie z jednej strony w labiryncie znaczeń, cytatów i powtórzeń ujawnił się wielki kunszt artysty, z drugiej zaś ta próba zdefiniowania siebie zagubiła autentyczność i oryginalność dzieła.

Katarzyna Olszewska *TOPOSY LĘKU I INICJACJI. „LŚNIENIE” STANLEYA KUBRICKA*

Olszewska uważa, że dla każdego filmu Kubricka znaleźć można klucz interpretacyjny. Dla *Lśnienia* takim kluczem jest mit labiryntu, mit przestrzeni inicjacji. Na zasadzie konstrukcji błędniaka zbudowana jest przestrzeń w filmie, ukazany jest czas, relacje między bohaterami, gra między ciszą a dźwiękiem i muzyką, a nawet elementy scenografii, kostiumów czy użytych narzędzi, symboli i kolorów.

Magdalena Strojna *DEKONSTRUKCJA „KONTRAKTU RYSOWNIKA”. RAMOWANIE RAMY*

Estetyka jest dyskursem o ramach – o tym, co jest dziełem, co jego ramą, a co jest zewnątrz wobec nich. Pojęcie ramy to kluczowa kwestia w tekście Magdaleny Strojnej. Powołując się na teorie Kanta i Derridy, autorka analizuje kategorię ramy w kontekście *Kontraktu rysownika* Petera Greenawaya. Rama staje się nie tylko ramą obrazu, kategorią estetyczną, ale też i filozoficzną, decydującą o statusie dzieła sztuki, sposobie jego istnienia i jego odbiorze przez widza.

SZTUKA OPOWIADANIA HISTORII

Piotr Kletowski „NAJWAŻNIEJSZE TO KOCHAĆ”. O FILMOWEJ TWÓRCZOŚCI ANDRZEJA ŻUŁAWSKIEGO

Kletowski śledzi drogę twórczą Andrzeja Żuławskiego, skupiając się na stylistyce jego filmów, temperaturze i głównych wątkach. Według autora filmy Żuławskiego naznaczone są nieodmiennie piętnem rozbioru i rozkładu, a romantyzm dla reżysera jest *horrorem krwi, ognia i spermy rozgrywającym się pod pustym niebem*, natomiast życie bohaterów to szpatmatyczne szarpanie, eksces, gwałt, okrucieństwo, płacz, brzydota, w której jedynie na ułamek sekundy objawia się piękno.

Kinga Jelińska *POETYKA NIECIĄGŁOŚCI I OTWARTOŚCI W FILMACH DAVIDA LYNCHA*

Tekst stanowi omówienie zagadnienia nieciągłości i spójności w poetyce tego reżysera, ze szczególnym uwzględnieniem systemu narracji. Nie jest próbą krytycznej interpretacji, lecz analizą kolejnych poziomów narracji, wychodząc od prezentowanej historii, przez dyskurs filmowy, aż do gry z widzem. Autorka stara się pokazać wielofunkcyjność prezentowanych elementów, które w dziełach Lyncha, w zależności od przyjętego paradygmatu, przybierają nawet kontrastowe znaczenia. Intencją autorki jest pokazanie, że mimo zawilości, niespójności i wielokrotnego zakodowania narracji filmy te należy postrzegać jako wysoce zorganizowaną i przemyślaną całość.

Marta Bartkowska *PODRÓŻE DO KRESU MOŻLIWOŚCI, CZYLI O TRANSGRESJI W METAFILMOWYM DYSKURSIE FRANÇOIS OZONA*

François Ozon często jest wychwalany za nieprzewidywalność schematów fabularnych, które stosuje, zaś innym razem oskarżany o kiczowatość swoich filmów. Bartkowska odkrywa w jego niejednoznacznej twórczości raczej rys transgresji, która w tym wypadku miałaby polegać na obraniu szczególnej strategii: Ozon przekracza schematyzm, zestawiając ze sobą i zderzając konwencje odmiennych modeli wypowiedzi i miesza je ze sobą w obrębie jednego dzieła. Ta metoda pozwala mu zachować swobodę twórczą, a widzom dostarcza coraz to nowszych zagadek filmowych do rozwikłania.

SŁOWO I OBRAZ

Katarzyna Wajda *ZEMSTA GOMBROWICZEM PODSZYTA. „DZIEDZICZKA” WILLIAMA WYLERA I „PLAC WASZYNGTONA” AGNIESZKI HOLLAND JAKO ŚWIADECTWA LEKTURY TEKSTU CHARAKTERYSTYCZNE DLA SWOICH CZASÓW*

Autorka porównuje dwie adaptacje filmowe powieści Henry’ego Jamesa *Dom na Placu Waszyngtona* (*Washington Square*) oddalone w czasie o prawie pięćdziesiąt lat, co w historii kina jest niemal całą epoką, zarówno pod względem technicznym, jak i rozwoju świadomości

filmowej widzów. Wajda skupia się na postaci głównej bohaterki i dzięki niej podkreśla elementy potwierdzające tezę Alicji Helman, że adaptacja jest świadectwem wirtualnego typu lektury określonej zbiorowości w określonym miejscu i czasie.

Sławomir Bobowski *PRZEZ UDRĘKĘ, NIEPRAWOŚCI I WALKĘ KU DEMOKRACJI AMERYKAŃSKIEJ. „GANGI NOWEGO JORKU” MARTINA SCORSESE A PRAWDA HISTORYCZNA*

Obszerne studium na temat filmu *Gangi Nowego Jorku* w perspektywie historyczno-politycznej wykorzystujące źródła historyczne w postaci prac Tylera Anbindera na temat rodzącej się amerykańskiej potęgi i demokracji oraz analizujące podobieństwa i różnice między scenariuszem i literacką inspiracją filmu (książką Herbera Asbury *Gangi Nowego Jorku*).

POŻEGNANIA

MALARSTWO TO PAMIĘTNIK, TO WYPOWIEDŹ INTYMNA. Z Jerzym Skarżyńskim rozmawia Iwona Grodź

Zapis rozmowy z Jerzym Skarżyńskim (1924-2004) – malarzem, scenografem teatralnym i filmowym, twórca ilustracji do książek i komiksów. Grodź pyta Skarżyńskiego m.in. o jego rozumienie surrealizmu, pracę nad scenografią do takich filmów, jak *Rękopis znaleziony w Saragossie* czy *Sanatorium pod Klepsydrą*, a także o jego współpracę z Wojciechem Jerzym Hasem.

VARIA

Beata Kosińska-Krippner, Zbigniew Benedyktowicz *TEORIA I HISTORIA FILMU W POLSCE W LATACH 1945-1990*

Autorzy przedstawiają zarys powstawania i rozwoju filmoznawstwa jako nowej dyscypliny naukowej w Polsce oraz kształtowania się teorii i historii filmu w PRL w dwóch wydzielonych okresach: 1945-1956 i 1956-1990.

FESTIWALE

Sławomir Sikora *TARTUSKIE WYDARZENIA FILMOWE, CZYLI SOK Z ANANASA SYBERYJSKIEGO*

Relacja z 24. Festiwalu Filmów Antropologicznych (organizowanego przez Nordic Anthropological Film Association – NAFA), który odbył się w dniach 12-15 maja 2004 roku w estońskim miasteczku uniwersyteckim Tartu.

OKIEM I UCHEM

Marcin Giżycki *KINO W CIENIU POCHODÓW, CZYLI ENTUZJAŚCI*

Autor podejmuje temat polskiego filmu amatorskiego, nawiązując do zorganizowanej w Centrum Sztuki Współczesnej w Warszawie wystawy *Entuzjaści z Amatorskich Klubów Filmowych* będącej autorskim dziełem Marysi Lewandowskiej i Neila Cummingsa. Giżycki nie tylko analizuje samą artystyczną ideę prezentowanych na wystawie dzieł, ale także podejmuje się próby oceny ich wartości dla polskiego filmoznawcy. Autor zastanawia się nad miejscem tych filmów w pejzażu polskiej kultury filmowej lat 60. i 70., docenia odwagę ich twórców, a także różnorodność i oryginalność podejmowanych przez nich tematów.

KSIĄŻKI O FILMIE

Krystyna Duniec *OSTATNI ROMANTYK*

Recenzja dwóch książek poświęconych twórczości jednego z najważniejszych polskich reżyserów: *Teatralny świat Andrzeja Wajdy* (2003) oraz *Filmowy świat Andrzeja Wajdy* (2003), w których zgromadzono referaty wygłoszone na międzynarodowej konferencji naukowej *Filmowy i teatralny świat Andrzeja Wajdy* (25-28 X 2001) zorganizowanej przez Katedrę Teorii Literatury, Teatru i Filmu Uniwersytetu Łódzkiego.

Roch Sulima *ANTROPOLOG PATRZY NA FOTOGRAFIĘ*

Recenzja książki Sławomira Sikory *Fotografia – między dokumentem a symbolem* (2004), którą Sulima nazywa pierwszą polską książką o fotografii, a z pewnością pierwszą polską refleksją nad antropologicznymi wymiarami fotografii.

Łukasz Maciejewski *W POSZUKIWANIU STRACONEGO BLASKU*

Recenzja zbioru szkiców Tadeusza Sobolewskiego *Za duży blask* (2004), książki o kinie współczesnym, ale także o tym, że – jak zauważa Maciejewski – poprzez kino krytyk może próbować rozpoznawać innych i samego siebie.

KINO W POLSCE 2002 (cz. 3)

Oprac. Beata Kosińska-Krippner

Noty o autorach

Summary

Table des matières